

УДК 721

Г. Ю. Мельник

Аспірант кафедри Основ архітектури та АП КНУБА

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ КІНЕТИКИ У СВІТОВІЙ АРХІТЕКТУРІ ТА МИСТЕЦТВІ

Анотація: в статті коротко описується період становлення та розвитку «кінетики» як авангардного напрямку у світовому мистецтві та архітектурі. Аналіз світового досвіду попередників, що вивчали кінетичне мистецтво.

Ключові слова: кінетика, кінетизм, кінетичне мистецтво, авангард.

Постановка проблеми. Будь-яке мистецтво, на зразок живого організму, зазнає на шляху свого існування як еволюційні стрибки так і періоди повної пасивності розвитку. Розвиток кінетичної архітектури мав свої історичні етапи. Перші кінетичні об'єкти почали з'являтися ще у Стародавньому світі, але вони мали скоріше інженерну складову ніж художньо-естетичну. Аналіз світового досвіду дасть можливість виявити потенціал кінетичного мистецтва та його подальший вплив у світову практику архітектури. Попередниками кінетики в архітектурі були як архітектори так і інженери, митці. Кожен із них у свій час підводив кінетику як вид мистецтва до того, що ми маємо на даний момент, а це широке різноманіття ідей, що можуть бути втілені в сучасній архітектурі, які мають бути проаналізовані та впорядковані в єдину систему.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні роботи присвячені історичному розвитку кінетики як виду мистецтва належать: Саприкиній Н.А. «Основы динамического формообразования в архитектуре» (2005р.), Addis B., в роботі «3000 Years of Design Engineering and Construction.» (2006р.), Taddei M., та Zanon Ed. з роботою «Leonardo's Machines. Da Vinci's Inventions» (2007р). В цих роботах було проаналізовано окремі історичні факти виявлення кінетики в світовій практиці.

В 2009 році в роботі «Формоутворення та мобільність конструкції», на здобуття кандидата архітектури аспірантом Університата «Арістотеля» в Афінах, Константіном Огрінісом, було викладено ряд досліджень, що направлені на розкриття більш широкого спектру історичних фактів, які підтверджують виникнення кінетики як окремого виду мистецтва.

Ціль статті. Ціллю статті є аналіз та визначення історичних етапів виникнення та розвитку кінетики як окремого виду мистецтва.

Виклад основного матеріалу.

Інженери-винахідники. Кінетичні можливості з найдавніших часів існували у вигляді театральної механіки. «Deus ex machina» в перекладі з грецького – «Бог з машини», так що в театральній сценографії це була швидше традиція. Театр, який влаштував за всіма законами кібернетики.

Герон Олександрійський набагато перевершив всі сучасні потуги кінетистів: він першим створив механічний театр маріонеток, автоматичні декорації, першим почав створювати програмовані пристрої, застосовуючи вал з штирками з намотаною на нього мотузкою. «Еоліпіл» Герона - куля, що обертається силою струменів водяної пари (Рис.1), і водяний орган. [1]

Леонардо да Вінчі. Для цього винахідника кінетизм - не стільки винахідництво, скільки гра. Леонардо да Вінчі заради заробітку чимало часу присвятив улаштуванню свят у правителя Мілану Людовіко Сфорца . «Спочатку герцог узяв його в якості організатора придворних свят, для яких Леонардо да Вінчі придумував не тільки маски і костюми, але і механічні «чудеса».[2]

У період Барокко не тільки в театрі і святах, але й у прикладних мистецтвах з'являються кінетичні елементи. Наприклад кажучи про «еолову арфу», флюгер і вітро-вертушку не відрізниш від сучасного кінетичного мистецтва. Підстрижені у вигляді людей, звірів, ваз, куці та дерева - найхарактерніші для бароко курйози, такі ж, як жартівливі фонтани («Вертушки»), «таємні» лабіринти, обманні перспективні картини, створювались різні ілюзії продовження алей або відкривання видів на природу, села, будови і т.п.

Нажаль з періоду Барокко до кінця XIX ст. суттєвих кінетичних винаходів не було, що могли б привернути увагу, тому новий період у розвитку кінетики співпадає з початком НТП у XIX ст.

У XX столітті не вичерпувалися спроби возз'єднати час і простір за рахунок створення якихось «переходів від простору до часу», до чого і спонукав футуризм. Після 1920 року конструктивістським гаслом було «ми оголошуємо непримиренну війну мистецтву». Потрібні були нові форми, несумісні із буржуазним ринком, і їх активно шукали.

Митці-скульптори.

Наум Габо одним з перших застосував ідеї кінетизму у скульптурі. Винахідник революційного методу в скульптурі, Габо взагалі відмовився від «маси». Конструктивний «обсяг» він будує з пересічних площин, які активно грають світлотінню і «вбирають простір», як стільники або «картковий будиночок». Ряд скульптур у нього нагадують дитячі розкладні книжки-іграшки. (Рис. 2)

В 1918-1919 роках у проектах скульптур І. Клюні, на перших виставках конструктивістів тих же років фігурували унікальні конструкції **А.Родченко і К. Йогансона**. (Рис. 3)[4]

Инженери та архітектори.

Для епохи післяреволюційного десятиліття були характерні об'ємні декоративні побудови, нерідко з елементами кінетизму вони використовувалися при оформленні кварталів і марш-ходів у дні свят, для агітаційних поїздів, трамваїв, пароплавів і т.п. В цілому вся історія проектування і художнього оформлення радянських масових святкувань, парадів і демонстрацій - це значна і по колишньому майже невідома частина історії кінетичного мистецтва.

У Росії ідеї подібного роду пов'язані перш за ім'ям В. Татліна, **Володимир Татлін** створив модель пам'ятника вежі III Інтернаціоналу (1919) – першого кінетичного об'єкта в архітектурі. (Рис.5)

Оформлення виставок такими діячами, як **Ель Лисицький, Н.М. Суєтин** - це просто набір зразків кінетичних прийомів свого часу. Ось, наприклад, кілька програмних, дотепно і дуже простих кінетичних конструкцій Ель Лисицького. Легко уявити собі ліфт на «Трибуні Леніна», де крутяться конвеєрно, два обертових зустрічних конуса.[4]

Тривимірні установки-панорами з використанням світлотехніки і рухомих елементів, якими в середині 1930-х починає займатися Ель Лисицький, вони були скоріше авангардними відкриттями, ніж просто виставковими установками. (Рис.4)

Тодішні театральні і агітмассові установки і конструкції передбачають настільки поширене нині поняття «інсталяції». Кінетичні проекти модерністів на масових святах і в театрі Мейерхольда увійшли не тільки в історію театру, але й в історію кінетичного мистецтва.

В цей же час тривимірними установками з використанням світло-техніки, рухомих елементів і панорам починає займатися цілий ряд художників і дизайнерів. Але мова не тільки про художників у звичайному розумінні.

К. Мельников проект пам'ятника Колумбу та конкурсний проект на розробку відділення «Главпочтампа» ще один яскравий приклад кінетичної архітектури. Вплив на послідуєчі етапи в історії дизайну та архітектури виявилось просто гігантським. (Рис.5)

Тогочасне мистецтво було фоном тогочасного життя і ніхто не надавав йому «ринкового» звучання, тим більше спробувати патентувати винаходи, та й навряд чи воно могло б взагалі виникнути на «ринку» та зацікавити когось насправді. Таке мистецтво цілком органічно виглядало навіть багато десятиліть потому, в 1960-ті пізніше.[3] Таке мистецтво цілком органічно виглядало навіть багато десятиліть потому, в 1960-ті та пізніше.[3]

Рис.1. Еоліпіл Герона – парова турбіна

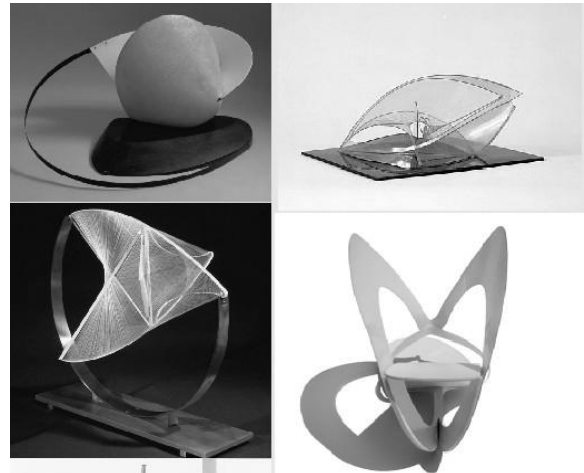

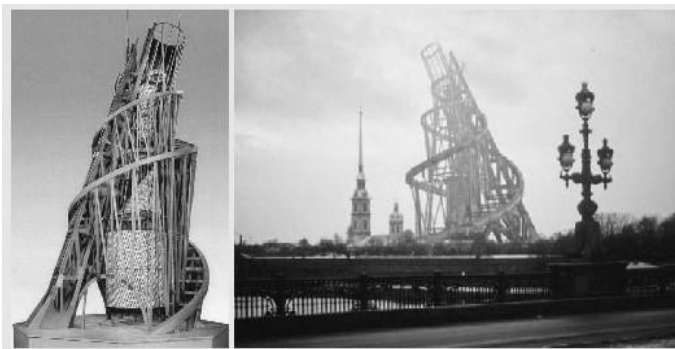
Рис.2 . Наум Габо. Кінетичні та близькі до них композиції.

Рис. 3. А. Родченко, Мобілі

Рис. 4. Кінетична конструкція і установка

а

б

Рис. 5. Кінетичні гіганти: В. Татлін (а), К. Мельников (б)

Висновок. Кінетиче архітектура та мистецтво це нове, але в той же час добре забуте старе поняття в архітектурній практиці. Зародження напрямку в світовій історії відбувалось хвилеподібно та з великими розривами в хронології. Справжні, серйозні натяки на кінетичну архітектуру в архітектурі з'являються лише у XX ст. Тоді ж з'являються ідеї, які переважно використовувались в дизайні, в архітектурі, переважно, ці ідеї є результатом прагнення тогочасної творчої людини до чогось нового наперекір часу.

Бібліографія

1. Стаття, Античная автоматика[Електронний ресурс] / авт.. Галина Сиднева <http://www.vseprokosmos.ru/tehn14.html>
2. Журнал «Машина времени», рубрика «Если бы» / авт..Михайло Попов <http://www.mirf.ru/Articles/art833.htm>
3. Кинетическая архитектура: back to the 20ties [Електронний ресурс] <http://k-melnikov.livejournal.com/8033.html>
4. Энциклопедия Кругосвет / Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия/ розділ «искусство и культура» [Електронний ресурс]http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/izobrazitelnoe_iskusstvo/AVANGARD_RUSSKI.html
5. Сапрыкина Н.А. Основы динамического формообразования в архитектуре: учебник для вузов. / Н.А. Сапрыкина. - М.: Архитектура-С, 2005. - 312 с.
6. Addis, B. Building: 3000 Years of Design Engineering and Construction. London; 2007. New York, NY: Phaidon, 47.

Аннотация

В статье кратко описывается период становления и развития «кинетики» как авангардного направления в мировом искусстве и архитектуре. Анализ мирового опыта предшественников, изучавших кинетическое искусство.

Ключевые слова: кинетика, кинетизм, кинетическое искусство, авангард.

Abstract

In article briefly opysyvaetsya period Formation and Development of "kinetic" as avantgarde direction in an direction of Arts and Architecture. Analysis of peace experience predecessors, studied of kynetycheskoe art.

Keywords: kinetic, kinetism, kinetic art, avantgarde.